

лення нового типу, які допоможуть майбутньому спеціалісту приймати рішення в нестандартних ситуаціях, оцінювати позитивні й негативні наслідки їхньої реалізації.

Бондар М. І., д-р екон. наук, професор,
завідувач кафедри обліку
підприємницької діяльності,
Бондар Т. А., канд. екон. наук, доц.
кафедри бухгалтерського обліку

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА У ВІДНОСИНАХ «ВИКЛАДАЧ—СТУДЕНТ»

Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті наголошує, що стратегічним завданням сучасної системи освіти є виховання творчої соціально-активної особистості. Для досягнення поставленого завдання необхідним є, з одного боку, пошук шляхів, засобів, методів активізації діяльності студентів і на цій основі розвиток їхнього творчого мислення та самостійності, а з іншого — подолання тих бар'єрів, які стоять на заваді успішного навчального процесу.

Одним із методів успішного розвитку творчого мислення студентів, досягнення ними оптимальних якісних і кількісних показників в освіті виступає соціальне партнерство, змістом якого є обмін інформацією, створення позитивної мотивації шляхом творчого діалогу, пізнання особистості студента. Під соціальним партнерством розуміють вид відносин викладача і студента (двох суб'єктів), які характеризуються пошуком і досягненням педагогічного консенсусу, реалізацією професійних інтересів суб'єктів професійної освіти засобами педагогічної підтримки з метою підвищення статусу студента, значимості його особистого внеску у вирішення спільних завдань, розвитку його особистісно-сміслової сфери.

Соціальне партнерство між викладачем і студентом характеризуються складною внутрішньою структурою, компонентами якої є:

- 1) мотиваційний (інтерес до партнера й потреба в стосунках із ним);
- 2) когнітивний (сприйняття й оцінка іншого; рефлексія стосунків й усвідомлення їх труднощів; уявлення про оптимальні взаємини);

3) емоційний (задоволеність стосунками, які склалися; взаємні оцінні ставлення партнерів; відчуття психологічної захищеності, комфортності чи напруженості, тривожності);

4) поведінковий (тип взаємин і стиль педагогічного спілкування; спосіб поведінки в конфліктній ситуації; засоби коригування взаємин і взаємовпливу).

На сучасному етапі, суб'єктно-суб'єктна, або партнерська, взаємодія «викладач—студент» повинна зайняти головне місце в освітньому просторі. Соціальному партнерству властиві симетричні відносини, оскільки суб'єкти навчання — викладач і студент — рівні у своїй психологічній позиції. Два фактора забезпечують симетрію відносин: дотримання психологічної безпеки партнера діяльності навчання і схвалення партнера, визнання його унікальності.

Приймаючи суб'єктність, отже, унікальність студента, викладач потрапляє в поле невизначеності: невизначеності його мотивів, способів діяльності, думок, відчуттів і тому подібне, викладач, взагалі кажучи, не знає, чому учень робить так, але необхідно прийняти цю невизначеність, довірити студентові самому відшукувати мотиви, випробувати способи, пред'являти результати. Плюсами цього є самостійність студента у структуризації і плануванні своєї діяльності, його відповідальність за результат.

При цьому, роль викладача, як доброзичливого партнера студентів, розкривається у відкритості для діалогу, дієвості поради і допомоги, без претензій на монополію щодо правди та слухності аксіологічних виборів. Намагаючись зберегти власне «я», викладач вважає студентів суб'єктами навчального процесу, сприймає відмінності їхніх особистостей, поважає право на різний світогляд, стилі життя, потреби, бажання, думки, відчуття і, що особливо важливо, способи його діяльності. У партнерстві потрібно уникати оціночних думок, як позитивних, так і негативних з приводу його особи, не впливати на партнера своїми відчуттями, поважати його відчуття, які можуть не співпадати. Повага і схвалення є характеристикою таких партнерських відносин.

Партнерська позиція викладача виражається в його мові. Ухвалення суб'єктності партнера по взаємодії вимагає іншої мови, переходу від Ви-виказувань: «Ви б пішли. Ви б краще зробили. Вам би вчитися більше і краще» до Я-виказувань: «Я пропоную піти. Я вважаю необхідним це зробити. Я відзначаю як глибоко позитивний факт, що Ви робите зусилля, які можуть, якщо їх подвоїти, привести до непоганого результату».

Однак партнерський стиль праці у вищій школі — всупереч зовнішній простоті — так само дуже складний. У цьому випадку також необхідний безумовний авторитет викладача, щоб в атмосфері демократичних стосунків зі студентами він зміг досягти поставленої мети і завдань навчально-виховної діяльності. Інакше неправильне трактування партнерських стосунків може призвести до панібратства і спричинити зниження почуття обов'язку та дисципліни студентів, зумовити труднощі у дотриманні відповідного ритму праці.

При соціальному партнерстві головною в діяльності викладача буде організація і управління діяльністю тих, що навчаються. При чому, головним є слово «діяльність», що виражає складний феномен, основними складовими якого є суб'єкт діяльності, предмет, мотиви, способи і результат діяльності.

У партнерському навчанні використовуються два типи технологій діяльності: проблемна і технологія проектної діяльності. Проблема, що виникає в діяльності, ставить студента перед необхідністю ставити собі питання, вимагає шукати відповіді і мобілізувати свої способи діяти. Партнерство зобов'язує ввести в обов'язковий ужиток інформування як ввічливість суб'єктів навчання по відношенню один до одного і взаємне виконання зобов'язань. Викладач, зокрема, дає студентові на початку курсу повну інформацію про організацію курсу, його цілі, зміст, види контролю, зміст і напрями самостійної роботи, критерії оцінювання в кінці курсу і т.д. Такий діловий настрій формує серйозне і відповідальне відношення до справи, дисциплінує студентів і викладачів.

У той же час, розвивати суб'єктну позицію студентів, привчати їх до саморегуляції поведінки, діяльності у навчальному процесі слід шляхом надання можливості для:

- вибору проблем для обговорення й дослідження, визначення способів, термінів виконання;
- висловлювання власних вражень, пропозицій щодо проведення навчальних занять;
- самостійного визначення шляхів, способів виконання запропонованих викладачем завдань, робіт;
- організації дій за визначеними разом з викладачем алгоритмами, схемами і без них;
- оцінки власних успіхів, результатів діяльності за певними критеріями.

Плюси партнерства в навчанні — це розвиток у діяльності автономності/ самостійності студента, вільність у ухваленні рішень

з приводу своєї участі і своїх дій, можливість виходити з власних мотивів, опиратися на власні способи діяльності, відносна незалежність від іншого. За рахунок цього розширюється поле діяльності і природним чином «пожвавлюється» відповідальність за свої дії і результат своєї діяльності.

Для викладача вигоди партнерства виражаються у тому, що з нього знімається вантаж відповідальності за студента, їх поля відповідальності розведені. Викладач організовує і управляє діяльністю, студент займається діяльністю. Викладач відповідає за те, щоб було все необхідне для вирішення навчальних завдань. Студент, займаючись діяльністю, приходиться до рішення задачі і привласнює напрацьовані ним способи і плоди діяльності. Функції управління вимагають від викладача вмінь узагальнювати, аналізувати, володіти значним багажем знань і вмінь, а також постійно поповнювати їх. Це і є те, що тримає його в формі, живить професіоналізм і залежить лише від нього самого. Партнерство звільняє викладача від догляду за студентом, контролю кожного його кроку, «замахів» на його вибір і сферу відповідальності. Викладач почуває себе набагато комфортніше і отримує більше визнання як професіонал. Партнерське сприйняття викладачем студента зовсім не означає розчулюватися ним, носитися з ним, як з «писаною торбою», але обов'язково відзначати позитивне і від цього позитивного вибудовувати подальшу діяльність.

Підсумовуючи усе вищесказане, соціальне партнерство у вищій школі можливе за наявності таких умов:

— кожний студент, залучений до навчального процесу, займає активну, суб'єкту позицію;

— викладач виконує функції організатора навчально-пізнавальної та інших видів діяльності студентів, педагогічної взаємодії з ними та їхньої міжособистісної взаємодії, різноманітних професійних практичних ситуацій, регулює ці процеси, підтримує позитивні почуття студентів, пропонує їм вибір методики для розв'язання значущих завдань;

— учасники процесу мають рівноправні можливості для вияву власної активності, ініціативи, участі у різноманітних видах діяльності, усвідомлення власної значущості та самоцінності;

— навчально-пізнавальна діяльність організовується як процес індивідуального міркування, розумової діяльності студентів, самостійного творення знань, пошуку власного розуміння професійних проблем і явищ реального життя;

— у процесі навчання студенти аналізують, досліджують соціально значущі й особистісні актуальні проблеми, виконують

нестандартні практичні завдання, здійснюють пошук нестандартних, невідомих рішень;

— студенти у взаємодії з викладачем планують й виконують різноманітні види наукової, професійної, громадської діяльності, що відповідає особистим інтересам і є соціально значуща;

— будь-яка діяльність у вищому навчальному закладі виконується як постійний самостійний вибір студентами необхідної інформації, розв'язків проблеми, засобів і способів виконання завдань;

— у навчальному процесі застосовуються різноманітні форми міжособистісної взаємодії студентів, у процесі якої вони виконують різні групові ролі, розвивають міжособистісні контакти, виробляють індивідуальний стиль мислення й власне розуміння проблеми, приймають спільні рішення;

— процес кожної діяльності студентів, їхньої міжособистісної взаємодії, спілкування з викладачем регулюється шляхом налагодження зворотного зв'язку як обміну інформацією про отримані результати, очікування, реальні успіхи, досягнення, невдачі, власні враження й емоції, висновки на майбутнє.

Література

1. *Атаманчук Ю. М.* Партнерські відносини викладача і студента в навчанні: за і проти / Ю. М. Атаманчук // Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку. — 2009. — № 5.

2. *Белоусько А.М., Ханова О.В.* В.О.Сухомлинський про взаємини в системі «викладач-студент» // Педагогічний дискурс. — Вип. 10. — 2011.

3. *Валежанина Т.В.* Социальное партнерство как инновационная технология в образовательном процессе современного ВУЗа // Актуальные вопросы модернизации экономики и профессионального образования России : материалы 8-й Всерос. науч.-практ. конф. студ. и аспирантов, Екатеринбург, 16 марта 2011 г. ФГАОУ ВПО «Рос. гос. проф.-пед. ун-т» / — Екатеринбург, 2011. — 229 с.

4. *Равчина Т.* Організація взаємодії студентів з освітнім середовищем // Вісник Львівського університету, сер. пед. — Вип. 19. — Ч. 2. — 2005. — С. 3—16.

5. *Соломіна С., Келембет Р.* Взаємодія учасників навчального процесу як педагогічна проблема // Гуманізація навчально-виховного процесу. Спецвипуск 5. — Слов'янськ, 2010.

6. *Шиманський М.* Викладач вищої школи: майстер, провідник, партнер студентів // Вісник Львівського університету, сер. пед. — Вип. 19. — Ч. 1. — 2005. — С. 9—16.